Επίσημη Εφημερίδα
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

EL
Σειρά C

C/2023/1355

1.12.2023

ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

της 13ης Οκτωβρίου 2023

αναφορικά με πρόταση κανονισμού σχετικά με το καθεστώς νόμιμου χρήματος των τραπεζογραμματίων και κερμάτων σε ευρώ

(CON/2023/31)

(C/2023/1355)

Εισαγωγή και νομική βάση

Στις 27 Ιουλίου 2023 και τις 11 Σεπτεμβρίου 2023 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) έλαβε αιτήματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αντίστοιχα, για τη διατύπωση γνώμης αναφορικά με πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το καθεστώς νόμιμου χρήματος των τραπεζογραμματίων και κερμάτων σε ευρώ ([1]) (εφεξής ο «προτεινόμενος κανονισμός»).

Η γνωμοδοτική αρμοδιότητα της ΕΚΤ βασίζεται στο άρθρο 133 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο ορίζει ότι, με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων της ΕΚΤ, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο θεσπίζουν τα μέτρα που είναι αναγκαία για τη χρήση του ευρώ ως ενιαίου νομίσματος και ότι τα μέτρα αυτά θεσπίζονται μετά από διαβούλευση με την ΕΚΤ. Η παρούσα γνώμη εκδόθηκε από το διοικητικό συμβούλιο σύμφωνα με το άρθρο 17.5 πρώτη πρόταση του εσωτερικού κανονισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

1. **Γενικές παρατηρήσεις**

1.1. Η ΕΚΤ εκφράζει την ικανοποίησή της για τον προτεινόμενο κανονισμό, ο οποίος θα εφαρμόζεται στα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ. Η ίδια υποστηρίζει σθεναρά τη θέσπιση κανόνων του παράγωγου δικαίου της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς νόμιμου χρήματος των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ στη ζώνη του ευρώ. Οι κανόνες αυτοί θα προαγάγουν την αναγκαία ασφάλεια δικαίου ως προς την έννοια του «νόμιμου χρήματος» στο δίκαιο της Ένωσης, ήτοι του καθεστώτος που αποδίδει στα τραπεζογραμμάτια ευρώ το πρωτογενές δίκαιο της Ένωσης και στα κέρματα ευρώ το παράγωγο δίκαιο της Ένωσης ([2]). Εξάλλου, οι κανόνες που θεσπίζονται με τον προτεινόμενο κανονισμό θα διασφαλίσουν τη συνοχή, συνεκτιμώντας πάντως τις διαφορές του έναντι της πρότασης κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του ψηφιακού ευρώ ([3]) (εφεξής ο «προτεινόμενος κανονισμός για το ψηφιακό ευρώ»), η οποία περιλαμβάνει κανόνες σχετικά με το καθεστώς νόμιμου χρήματος του ψηφιακού ευρώ. Ο προτεινόμενος κανονισμός θα συμβάλει στο να διασφαλιστεί ότι το ψηφιακό ευρώ, εάν εκδοθεί, θα συμπληρώνει τα τραπεζογραμμάτια και τα κέρματα ευρώ, αλλά δεν θα τα αντικαθιστά.

1.2. Η ΕΚΤ επικροτεί ιδιαίτερα τα μέτρα του προτεινόμενου κανονισμού σχετικά με την ανάγκη, τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ να εξασφαλίζουν επαρκή πρόσβαση σε μετρητά που να είναι και αποτελεσματική στην πράξη. Η ΕΚΤ ως τώρα επικροτεί σταθερά τα σχέδια εθνικής νομοθεσίας που αποσκοπούν στην προστασία της διαθεσιμότητας μετρητών ([4]). Η ίδια συμμερίζεται πλήρως την άποψη ότι η πρόσβαση σε μετρητά είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της αποτελεσματικότητας του καθεστώτος νόμιμου χρήματος στην πράξη. Χωρίς πρόσβαση σε μετρητά, οι πολίτες δεν θα μπορούν να τα χρησιμοποιούν ως μέσο πληρωμής και αποθήκευσης αξίας ([5]).

([1]) COM(2023) 364 final.

([2]) Άρθρο 128 παράγραφος 1 τρίτη πρόταση της Συνθήκης και άρθρο 16 τρίτη πρόταση του καταστατικού του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (εφεξής το «καταστατικό του ΕΣΚΤ»), και άρθρο 11 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 974/98 του Συμβουλίου, της 3ης Μαΐου 1998, για την εισαγωγή του ευρώ (ΕΕ L 139 της 11.5.1998, σ. 1).

([3]) COM(2023) 369 final.

([4]) Βλέπε, ενδεικτικά, παράγραφο 3.3 της γνώμης CON/2022/40, παράγραφο 7.2 της γνώμης CON/2012/9, παράγραφο 2.4 της γνώμης CON/2012/21 και παράγραφο 9.2 της γνώμης CON/2020/13. Όλες οι γνώμες της ΕΚΤ δημοσιεύονται στο EUR-Lex.

([5]) Βλέπε ενότητα 1 σ. 1 και ενότητα 3 σ. 5 της αιτιολογικής έκθεσης του προτεινόμενου κανονισμού, και την αρχή 6 της ELTEG III στην τελική έκθεση της ομάδας εμπειρογνωμόνων για το ευρώ ως νόμιμο χρήμα (Euro Legal Tender Expert Group — ELTEG), της 6ης Ιουλίου 2022, η οποία είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο της Επιτροπής (www.ec.europa.eu).

1.3. Σύμφωνα με τη Συνθήκη, η ΕΚΤ έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπει την έκδοση τραπεζογραμματίων σε ευρώ μέσα στην Ένωση ([6]). Τα τραπεζογραμμάτια ευρώ που εκδίδονται από την ΕΚΤ και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών με νόμισμα το ευρώ είναι τα μόνα τραπεζογραμμάτια που αποτελούν νόμιμο χρήμα στη ζώνη του ευρώ ([7]). Η ιδιότητα νόμιμου χρήματος των κερμάτων ευρώ προβλέπεται στο παράγωγο δίκαιο της Ένωσης ([8]). Ωστόσο, στο παράγωγο δίκαιο της Ένωσης δεν υπάρχει νομικά δεσμευτικός ορισμός της έννοιας «νόμιμο χρήμα».

1.4. Το Δικαστήριο σε απόφασή του εξέτασε την έννοια του «νόμιμου χρήματος», παραπέμποντας στη σύσταση 2010/191/ΕΕ της Επιτροπής ([9]) που ορίζει ότι στις περιπτώσεις που υπάρχει υποχρέωση πληρωμής η ιδιότητα των τραπεζογραμματίων και κερμάτων σε ευρώ ως νόμιμου χρήματος θα πρέπει να συνεπάγεται τα εξής: α) την υποχρεωτική αποδοχή αυτών των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ([10])· β) την αποδοχή τους στην ονομαστική αξία· και γ) την εξοφλητική τους ενέργεια.

1.5. Το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι η έννοια του «νόμιμου χρήματος» στο άρθρο 128 παράγραφος 1 της Συνθήκης συνιστά έννοια του δικαίου της Ένωσης η οποία πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο αυτοτελή και ομοιόμορφο σε ολόκληρη την Ένωση ([11]). Το άρθρο 133 της Συνθήκης παρέχει αποκλειστικά στον νομοθέτη της Ένωσης εξουσιοδότηση για τη θέσπιση των κανόνων δικαίου που διέπουν την ιδιότητα του νόμιμου χρήματος που αναγνωρίζεται στα τραπεζογραμμάτια και κέρματα ευρώ, στο μέτρο που τούτο παρίσταται αναγκαίο για τη χρήση του ευρώ ως ενιαίου νομίσματος. Μια τέτοια αποκλειστική αρμοδιότητα αποκλείει κάθε αρμοδιότητα των κρατών μελών στον τομέα αυτόν, εκτός αν αυτά ενεργούν δυνάμει εξουσιοδότησης της Ένωσης ή για να θέσουν σε εφαρμογή τις πράξεις της ([12]).

1.6. Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του του προτεινόμενου κανονισμού ([13]), οι συζητήσεις της ELTEG επιβεβαίωσαν την ύπαρξη ανασφάλειας δικαίου όσον αφορά το καθεστώς νόμιμου χρήματος των μετρητών σε ευρώ και τη διαφορετική εφαρμογή των αρχών της στη ζώνη του ευρώ. Αποκάλυψαν επίσης ανησυχίες σχετικά με τον αντίκτυπο που έχουν στην πρόσβαση σε μετρητά η μείωση τόσο της γεωγραφικής κάλυψης των αυτόματων ταμειολογιστικών μηχανών (ΑΤΜ) όσο και της παροχής υπηρεσιών μετρητών στα υποκαταστήματα τραπεζών ([14]).

1.7. Ο προτεινόμενος κανονισμός θα συμβάλει στο να διασφαλιστεί ότι τα μετρητά σε ευρώ θα εξακολουθήσουν να είναι διαθέσιμα, μεταξύ άλλων και στις αποκεντρωμένες περιοχές, και ότι θα γίνονται αποδεκτά για πληρωμές σε ολόκληρη τη ζώνη του ευρώ, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό τη στρατηγική του Ευρωσυστήματος για τα μετρητά ([15]). Παρά την ψηφιοποίηση της οικονομίας της Ένωσης και την αυξανόμενη χρήση των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής, τα μετρητά εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην κοινωνία ([16]). Η δυνατότητα πληρωμής σε μετρητά παραμένει

([6]) Άρθρο 128 παράγραφος 1 πρώτη πρόταση της Συνθήκης και άρθρο 16 πρώτη πρόταση του καταστατικού του ΕΣΚΤ.

([7]) Άρθρο 128 παράγραφος 1 τρίτη πρόταση της Συνθήκης και άρθρο 16 τρίτη πρόταση του καταστατικού του ΕΣΚΤ.

([8]) Άρθρο 11 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 974/98.

([9]) Σύσταση 2010/191/ΕΕ της Επιτροπής, της 22ας Μαρτίου 2010, σχετικά με το πεδίο εφαρμογής και τις έννομες συνέπειες του καθεστώτος νομίμου χρήματος των τραπεζογραμματίων και των κερμάτων σε ευρώ (ΕΕ L 83 της 30.3.2010, σ. 70).

([10]) Το Δικαστήριο διευκρίνισε περαιτέρω ότι η ιδιότητα νόμιμου χρήματος δεν επιβάλλει την απόλυτη, αλλά μόνον την κατ' αρχήν αποδοχή των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ ως μέσου πληρωμής. Τα κράτη μέλη μπορούν να εισάγουν περιορισμούς στην υποχρέωση αποδοχής τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ κατά την άσκηση των ιδίων αρμοδιοτήτων τους και υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Ιανουαρίου 2021, Hessischer Rundfunk, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-422/19 και C-423/19, ECLI:EU:C:2021:63, σκέψεις 55 και 67 έως 70. Ενόψει τούτου η ΕΚΤ παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς κάθε εξέλιξη της εθνικής νομοθεσίας που αποσκοπεί στον περιορισμό των δυνατοτήτων πληρωμής σε μετρητά και, επομένως, στην παρεμπόδιση του δικαιώματος των πολιτών να πληρώνουν σε μετρητά. Βλ. π.χ. γνώμες CON/2023/13, CON/2022/43, CON/2020/33 και CON/2019/39.

([11]) Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Ιανουαρίου 2021, Hessischer Rundfunk, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-422/19 και C-423/19 (στο εξής «απόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-422/19 και C-423/19»), σκέψη 45.

([12]) Βλ. απόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-422/19 και C-423/19, σκέψεις 50 έως 52.

([13]) Βλ. ενότητα 3 σ. 4 της αιτιολογικής έκθεσης του προτεινόμενου κανονισμού, και την τελική έκθεση της LTEG, της 6ης Ιουλίου 2022, η οποία είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο της Επιτροπής (www.ec.europa.eu).

([14]) Βλ. την αρχή 6 της ELTEG III στην τελική έκθεση της ELTEG της 6ης Ιουλίου 2022, η οποία είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο της Επιτροπής (www.ec.europa.eu).

([15]) Βλ. «Eurosystem's retail payments strategy» στον ιστότοπο της ΕΚΤ (www.ecb.europa.eu).

([16]) Βλ., ενδεικτικά, παραγράφους 2.4 και 2.7 της γνώμης CON/2019/46, παραγράφους 2.1 και 2.2 της γνώμης CON/2021/18 και παράγραφο 4.7 της γνώμης τησ Ευρωπαϊκησ Κεντρικησ Τραπεζασ της 16ης Φεβρουαρίου 2022 αναφορικά με πρόταση οδηγίας και κανονισμού σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (CON/2022/5) (ΕΕ C 210 της 25.5.2022, σ. 15). Η ΕΚΤ έχει δηλώσει την ουδετερότητά της απέναντι στα διάφορα μέσα πληρωμής, πράγμα που σημαίνει ότι δεν προκρίνει ορισμένο μέσο έναντι άλλου. Βλ. παράγραφο 2.1 της γνώμης CON/2015/55.

ιδιαίτερα σημαντική για συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες οι οποίες ενδέχεται, για διάφορους θεμιτούς λόγους, να προτιμούν τη χρήση τους έναντι άλλων μέσων πληρωμής ή οι οποίες δεν έχουν πρόσβαση σε τραπεζικές υπηρεσίες και σε ηλεκτρονικά μέσα πληρωμών. Στις ομάδες αυτές περιλαμβάνονται οι πολίτες με αναπηρία, οι μετανάστες, οι κοινωνικά ευάλωτοι πολίτες, οι ηλικιωμένοι, οι ανήλικοι και άλλοι πολίτες με περιορισμένη ή μηδενική πρόσβαση σε ψηφιακές υπηρεσίες πληρωμών ([17]).

1.8. Επιπλέον, τα μετρητά είναι χρήσιμα ως μέσο πληρωμών, διότι είναι ευρέως αποδεκτός και γρήγορος τρόπος πληρωμής και διευκολύνουν τον έλεγχο των δαπανών του πληρωτή. Επιπλέον, σήμερα αποτελούν το μοναδικό μέσο πληρωμής που επιτρέπει στους πολίτες τον άμεσο διακανονισμό μιας συναλλαγής σε χρήμα κεντρικής τράπεζας, διασφαλίζοντας παράλληλα την προστασία της ιδιωτικότητας ([18]). Ως χρήμα κεντρικής τράπεζας, τα μετρητά σε ευρώ διασφαλίζουν τη μετατρεψιμότητα του χρήματος εμπορικής τράπεζας, καθησυχάζοντας έτσι τους πολίτες αναφορικά με τη χρήση του χρήματος εμπορικής τράπεζας ως μέσου πληρωμής και με τη λειτουργία του ως μέσου αποθήκευσης αξίας. Επομένως, τα μετρητά σε ευρώ διαδραματίζουν τον ρόλο τους στη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και στη μετάδοση της νομισματικής πολιτικής.

2. **Σαφής απαγόρευση εκ των προτέρων μονομερών αποκλεισμών μετρητών**

2.1. Η ΕΚΤ συμμερίζεται τις ανησυχίες που διατυπώνονται στον προτεινόμενο κανονισμό σχετικά με τις περιπτώσεις «εκ των προτέρων μονομερούς αποκλεισμού μετρητών» από τους εμπόρους λιανικής ή τους παρόχους υπηρεσιών. Η διάδοση τέτοιων πρακτικών θα υπονόμευε σοβαρά το καθεστώς νόμιμου χρήματος των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ ([19]). Έτσι, θα πρέπει να συμπεριληφθεί στον προτεινόμενο κανονισμό νέα διάταξη που να ορίζει με σαφήνεια ότι οι εκ των προτέρων μονομερείς αποκλεισμοί μετρητών απαγορεύονται.

2.2. Η ΕΚΤ προτείνει ακόμη να τροποποιηθεί ο ορισμός των εκ των προτέρων μονομερών αποκλεισμών μετρητών στον προτεινόμενο κανονισμό, ([20]) ώστε να διευκρινιστεί ότι καλύπτει και πρακτικές μη αποδοχής μετρητών (π.χ. επιγραφές με την ένδειξη «όχι μετρητά» στις εισόδους ή στα σημεία πώλησης των καταστημάτων), καθώς και συμβατικούς όρους που δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης (π.χ. προδιατυπωμένες τυποποιημένες συμβάσεις). Επιπλέον, η διάταξη του προτεινόμενου κανονισμού σχετικά με τις εξαιρέσεις από την αρχή της υποχρεωτικής αποδοχής τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ ([21]) θα πρέπει να διευκρινίζει ότι ο δικαιούχος φέρει το βάρος της απόδειξης της ύπαρξης προηγούμενης συμφωνίας του με τον πληρωτή για χρήση άλλου μέσου πληρωμής, πλην των μετρητών.

2.3. Ο προτεινόμενος κανονισμός ορίζει ότι οι εκ των προτέρων μονομερείς αποκλεισμοί μετρητών εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ([22]). Ορίζει τους «εκ των προτέρων μονομερείς αποκλεισμούς μετρητών» ως την κατάσταση στην οποία έμπορος λιανικής ή πάροχος υπηρεσιών αποκλείει μονομερώς τα μετρητά ως μέθοδο πληρωμής, χωρίς πληρωτής και δικαιούχος να συμφωνούν ελεύθερα επί συγκεκριμένου μέσου πληρωμής για ορισμένη αγορά ([23]). Ως εκ τούτου, οι εκ των προτέρων μονομερείς αποκλεισμοί μετρητών δεν συνιστούν περιπτώσεις στις οποίες υπάρχει προηγούμενη συμφωνία πληρωτή και δικαιούχου για χρήση άλλου μέσου πληρωμής, πλην των μετρητών, βάσει ατομικής διαπραγμάτευσης, πράγμα που θα συνιστούσε έγκυρη εξαίρεση από την αρχή της υποχρεωτικής αποδοχής ([24]). Ενώ οι εκ των προτέρων *συμφωνούμενοι* αποκλεισμοί μετρητών θα απαιτούσαν πραγματική διαπραγμάτευση, οι εκ των προτέρων *μονομερείς* αποκλεισμοί μετρητών ισοδυναμούν με επιβολή μη διαπραγματεύσιμου όρου στον πληρωτή για διακανονισμό χρηματικής οφειλής με τον δικαιούχο.

2.4. Πάντως, ο προτεινόμενος κανονισμός προβλέπει επίσης ότι τα κράτη μέλη πρέπει να παρακολουθούν το επίπεδο των εκ των προτέρων μονομερών αποκλεισμών των πληρωμών σε μετρητά σε ολόκληρη την επικράτειά τους ([25]). Στις αιτιολογικές σκέψεις του αναφέρεται ότι, εάν κράτος μέλος καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο εκ των προτέρων μονομερής αποκλεισμός μετρητών υπονομεύει την υποχρεωτική αποδοχή πληρωμών με τραπεζογραμμάτια και κέρματα σε ευρώ, το εν λόγω κράτος μέλος θα πρέπει να λαμβάνει μέτρα για την επανόρθωση της κατάστασης. Τα μέτρα αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν την απαγόρευση εκ των προτέρων μονομερών αποκλεισμών μετρητών στο σύνολο ή σε τμήματα της επικράτειάς του ([26]).

([17]) Βλ., ενδεικτικά, παράγραφο 2.10 της γνώμης CON/2022/9.

([18]) Βλ. παράγραφο 2.4 της γνώμης CON/2017/8, παράγραφο 2.1 της γνώμης CON/2019/41, παράγραφο 9.2.1 της γνώμης CON/2020/13, παράγραφο 2.3 της γνώμης CON/2020/21, παράγραφο 7.2.1 της γνώμης CON/2021/9 και παράγραφο 2.1 της γνώμης CON/2021/18.

([19]) Βλ. την επιστολή της Προέδρου της ΕΚΤ προς τον κ. Chris MacManus, μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σχετικά με τη νομιμότητα της μονομερούς άρνησης των εμπόρων να δέχονται πληρωμές σε μετρητά στο πλαίσιο της σχέσης μεταξύ επιχειρήσεων και πελατών (L/CL/23/130), της 23ης Ιουνίου 2023, που δημοσιεύεται στον ιστότοπο της ΕΚΤ (www.ecb.europa.eu).

([20]) Βλ. άρθρο 3 σημείο 4 του προτεινόμενου κανονισμού.

([21]) Βλ. άρθρο 5 παράγραφος 1 του προτεινόμενου κανονισμού.

([22]) Βλ. άρθρο 2 παράγραφος 1 του προτεινόμενου κανονισμού.

([23]) Βλέπε άρθρο 3 σημείο 4 του προτεινόμενου κανονισμού.

([24]) Βλ. άρθρο 5 παράγραφος 1 στοιχείο β) του προτεινόμενου κανονισμού.

([25]) Βλ. άρθρο 7 του προτεινόμενου κανονισμού.

([26]) Βλ. αιτιολογική σκέψη 6 του προτεινόμενου κανονισμού.

2.5. Επομένως, ορισμένες διατάξεις του προτεινόμενου κανονισμού φαίνεται να επισημαίνουν ότι ο εκ των προτέρων μονομερής αποκλεισμός μετρητών δεν συνιστά προηγούμενη συμφωνία μεταξύ πληρωτή και δικαιούχου πληρωμής για τη χρήση μέσου πληρωμής πλην των μετρητών κατά τρόπο που να συνεπάγεται εφαρμογή της αρχής της υποχρεωτικής αποδοχής ([27]). Μία από τις διατάξεις αυτές ορίζει ([28]) σαφώς ότι, όταν έμπορος λιανικής ή πάροχος υπηρεσιών αποκλείει μονομερώς τα μετρητά ως μέθοδο πληρωμής, για παράδειγμα με τη χρήση επιγραφής με την ένδειξη «όχι μετρητά», πληρωτής και δικαιούχος δεν συμφωνούν ελεύθερα επί συγκεκριμένου μέσου πληρωμής. Αυτό υποδηλώνει ότι οι εκ των προτέρων μονομερείς αποκλεισμοί μετρητών δεν θα εξαιρούνταν από την αρχή της υποχρεωτικής αποδοχής τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ. Ως εκ τούτου, θα συνιστούσαν παραβάσεις του προτεινόμενου κανονισμού.

2.6. Πάντως, η ερμηνεία αυτή δύσκολα συμβιβάζεται με την υποχρέωση των κρατών μελών να παρακολουθούν το επίπεδο των εκ των προτέρων μονομερών αποκλεισμών μετρητών στην επικράτειά τους και να τις απαγορεύουν, στο σύνολο ή σε τμήματα της επικράτειάς τους, εάν το επίπεδο αποδοχής πληρωμών σε μετρητά στο σύνολο ή σε τμήματα της επικράτειάς τους υπονομεύει την αρχή της υποχρεωτικής αποδοχής μετρητών σε ευρώ. Εάν οι εκ των προτέρων μονομερείς αποκλεισμοί μετρητών παραβιάζουν τον προτεινόμενο κανονισμό, η απάντηση των κρατών μελών θα πρέπει να είναι η επιβολή της συμμόρφωσης με τις διατάξεις του, μεταξύ άλλων μέσω της θέσπισης κανόνων για κυρώσεις και της επιβολής κυρώσεων έναντι αυτών των αποκλεισμών μετρητών ευρώ ([29]), και όχι η παρακολούθηση της έκτασης αυτών των παράνομων πρακτικών στην επικράτειά τους.

2.7. Η σαφής απαγόρευση των εκ των προτέρων μονομερών αποκλεισμών μετρητών θα αντικαταστήσει την υποχρέωση που επιβάλλεται στα κράτη μέλη να παρακολουθούν το επίπεδο των εκ των προτέρων μονομερών αποκλεισμών των πληρωμών σε μετρητά στην επικράτειά τους και θα προβλέπει σαφή ορισμό του πεδίου εφαρμογής και των αποτελεσμάτων του καθεστώτος νόμιμου χρήματος των μετρητών σε ευρώ ([30]).

3. **Εκ των προτέρων μονομερείς αποκλεισμοί μετρητών από οντότητες του δημόσιου τομέα**

3.1 . Ο προτεινόμενος κανονισμός δεν εξαιρεί συγκεκριμένες κατηγορίες πληρωτών ή δικαιούχων από το πεδίο εφαρμογής του ([31]). Ταυτόχρονα, στις αιτιολογικές σκέψεις του αναγνωρίζεται ότι τα κράτη μέλη μπορούν κατ' αρχήν να περιορίζουν την υποχρεωτική αποδοχή μετρητών κατά την άσκηση των ιδίων αρμοδιοτήτων και εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις (π.χ. λόγοι δημόσιου συμφέροντος, αναλογικότητα) ([32]), όπως ορίζει το Δικαστήριο ([33]). Εν προκειμένω η ΕΚΤ αντιλαμβάνεται ότι οι πρακτικές πληρωμών τις οποίες εφαρμόζουν οντότητες του δημόσιου τομέα (π.χ. δημόσια νοσοκομεία και μουσεία) στη βάση του «όχι μετρητά» εν αποτελούν από μόνες τους έγκυρες εξαιρέσεις από την υποχρεωτική αποδοχή τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ, οι οποίες εισάγουν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους. Στο μέτρο που δεν αποτελούν ρυθμιζόμενες διαδικασίες διακανονισμού χρηματικών υποχρεώσεων ([34]) προβλεπόμενες από τη νομοθεσία κράτους μέλους, αλλά μονομερείς πρακτικές, οι πρακτικές αυτές συνιστούν εκ των προτέρων μονομερείς αποκλεισμούς μετρητών κατά τον ορισμό του προτεινόμενου κανονισμού ([35]). Ως εκ τούτου, οι αιτιολογικές σκέψεις του προτεινόμενου κανονισμού ([36]) θα πρέπει να προσαρμοστούν ώστε να διευκρινιστεί ότι και οι πρακτικές πληρωμών τις οποίες εφαρμόζουν οντότητες του δημόσιου τομέα στη βάση του «όχι μετρητά» εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του προτεινόμενου κανονισμού, οπότε και απαγορεύονται.

4. **Λοιπά ζητήματα**

4.1. Ο προτεινόμενος κανονισμός εφαρμόζεται στον «διακανονισμό χρηματικών οφειλών, στον βαθμό που πρόκειται να εξοφληθούν με μετρητά, εν όλω ή εν μέρει, όταν υφίσταται υποχρέωση πληρωμής» ([37]). Η ΕΚΤ αντιλαμβάνεται ότι η φράση «στον βαθμό που πρόκειται να εξοφληθούν με μετρητά» αναφέρεται στο δικαίωμα του πληρωτή να επιλέξει να πληρώσει με

([27]) Βλ. άρθρο 3 σημείο 4 και άρθρο 5 παράγραφος 1 στοιχείο β) του προτεινόμενου κανονισμού.
([28]) Βλ. άρθρο 3 σημείο 4 του προτεινόμενου κανονισμού.
([29]) Βλ. άρθρο 12 και άρθρο 13 παράγραφος 1 στοιχείο β) του προτεινόμενου κανονισμού.
([30]) Βλ. άρθρα 7 και 9 του προτεινόμενου κανονισμού.
([31]) Βλ. άρθρο 2 του προτεινόμενου κανονισμού.
([32]) Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 4 και 11 του προτεινόμενου κανονισμού.
([33]) Βλ. απόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-422/19 και C-423/19, σκέψεις 55, 56 και 67 έως 70.
([34]) Βλ. απόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-422/19 και C-423/19, σκέψεις 56 και 58.
([35]) Βλέπε άρθρο 3 σημείο 4 του προτεινόμενου κανονισμού.
([36]) Βλ. ιδίως αιτιολογική σκέψη 11 του προτεινόμενου κανονισμού.
([37]) Βλ. άρθρο 2 παράγραφος 1 του προτεινόμενου κανονισμού.

μετρητά, όταν υπάρχουν και άλλα μέσα πληρωμής. Ωστόσο, η φράση αυτή θα μπορούσε επίσης να ερμηνευθεί ως ένας αόριστος περιορισμός της αρχής της υποχρεωτικής αποδοχής ([38]). Θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι υποδηλώνει πως με μετρητά μπορούν να εξοφλούνται ορισμένες μόνο χρηματικές οφειλές. Ως εκ τούτου, για λόγους νομικής σαφήνειας η ΕΚΤ προτείνει την τροποποίηση αυτού του σημείου του προτεινόμενου κανονισμού.

4.2. Επιπλέον, όσον αφορά τις εξαιρέσεις από την αρχή της υποχρεωτικής αποδοχής τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ ο προτεινόμενος κανονισμός προβλέπει ότι ο δικαιούχος θα δικαιούται να αρνηθεί την αποδοχή μετρητών σε ευρώ «όταν η άρνηση πραγματοποιείται καλή τη πίστει και όταν η εν λόγω άρνηση βασίζεται σε νόμιμους και προσωρινούς λόγους σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας λόγω συγκεκριμένων περιστάσεων που εκφεύγουν του ελέγχου του δικαιούχου» ([39]). Η ΕΚΤ αντιλαμβάνεται ότι έχουν επιβληθεί διάφορες σωρευτικές προϋποθέσεις εφαρμογής της εξαίρεσης της «καλής πίστης», ώστε να τεθεί ψηλά ο πήχης για οποιονδήποτε δικαιούχο την επικαλείται προκειμένου να δικαιολογήσει την άρνηση αποδοχής μετρητών. Η ΕΚΤ επικροτεί την εν λόγω προσέγγιση.

4.3. Η ΕΚΤ αντιλαμβάνεται ότι το να μην υπάρχουν διαθέσιμα ρέστα ([40]) συνιστά έναν πολύ συγκεκριμένο «νόμιμο λόγο» μη αποδοχής των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ, που δεν αφορά τη γενική κατανόηση της εξαίρεσης λόγω καλής πίστης. Ωστόσο, ο συγκεκριμένος αυτός λόγος δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να προσδιοριστεί τι συνιστά «συγκεκριμένες περιστάσεις που εκφεύγουν του ελέγχου του δικαιούχου» σε άλλες περιστάσεις. Στην πραγματικότητα είναι αμφίβολο κατά πόσον η περίσταση αυτή εκφεύγει του ελέγχου του δικαιούχου, και η μεταχείρισή της ως ενδεικτικού παραδείγματος θα ερχόταν σε αντίθεση με τη γενική πρόθεση του νομοθέτη να θέσει ψηλά τον πήχη όσον αφορά την επίκληση της εξαίρεσης, στη βάση καλής πίστης, από την αρχή της υποχρεωτικής αποδοχής που προβλέπεται στον προτεινόμενο κανονισμό.

4.4. Επιπλέον, ο προτεινόμενος κανονισμός εξουσιοδοτεί την Επιτροπή να εκδίδει εκτελεστικές πράξεις γενικής εφαρμογής σχετικά με ένα σύνολο κοινών δεικτών που πρέπει να χρησιμοποιούν τα κράτη μέλη για την παρακολούθηση της αποδοχής πληρωμών σε μετρητά και της πρόσβασης σε μετρητά σε ολόκληρη την επικράτειά τους ([41]). Ορίζει ρητά ότι κατά την κατάρτιση των εν λόγω εκτελεστικών πράξεων η Επιτροπή θα ζητεί τη γνώμη της ΕΚΤ. Στο μέτρο του δυνατού, το ως τώρα έργο του Ευρωσυστήματος στον τομέα αυτόν θα πρέπει να χρησιμεύσει ως πεδίο αναφοράς για τον ορισμό των κοινών δεικτών. Ο προτεινόμενος κανονισμός εξουσιοδοτεί επίσης την Επιτροπή να εκδίδει εκτελεστικές πράξεις με αποδέκτη κράτος μέλος, εάν η ίδια θεωρεί ότι τα διορθωτικά μέτρα που προτείνει το κράτος μέλος είναι ανεπαρκή ή ότι δεν διασφαλίζεται δεόντως η αποδοχή πληρωμών με μετρητά ή η πρόσβαση σε μετρητά ([42]). Ωστόσο, στην τελευταία αυτή περίπτωση απουσιάζει παρόμοια αναφορά στη διαβούλευση με την ΕΚΤ. Η υποχρέωση διαβούλευσης με την ΕΚΤ απορρέει από το γεγονός ότι οι εν λόγω πράξεις, στο μέτρο που είναι εκτελεστικές του προτεινόμενου κανονισμού, θα βασίζονται στο άρθρο 133 της Συνθήκης που αναφέρεται ειδικά στην ανάγκη διαβούλευσης με την ΕΚΤ. Για λόγους ασφάλειας δικαίου ο προτεινόμενος κανονισμός θα πρέπει να αναφέρει ρητά την υποχρέωση διαβούλευσης με την ΕΚΤ πριν από την έκδοση από την Επιτροπή εκτελεστικών πράξεων με αποδέκτη συγκεκριμένο κράτος μέλος.

4.5. Τέλος, η ΕΚΤ εκφράζει την ικανοποίησή της για την αναφορά του προτεινόμενου κανονισμού στη μετατρεψιμότητα μεταξύ των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ και του ψηφιακού ευρώ στην ονομαστική αξία ([43]). Η μετατρεψιμότητα αυτή αποτελεί φυσική συνέπεια του καθεστώτος νόμιμου χρήματος των μετρητών σε ευρώ και του ψηφιακού ευρώ. Ωστόσο, η ΕΚΤ θα πρότεινε, αντί του όρου «μετατρεψιμότητα» (convertibility) να χρησιμοποιηθεί ο όρος «υποκαταστασιμότητα» (fungibility), καθώς αποτυπώνει καλύτερα την ιδέα ότι τα μετρητά σε ευρώ και το ψηφιακό ευρώ δεν είναι παρά δύο διαφορετικές μορφές του ίδιου νομίσματος (δηλ. του ευρώ). Η ΕΚΤ λαμβάνει υπό σημείωση το γεγονός ότι το σχετικό άρθρο του προτεινόμενου κανονισμού για το ψηφιακό ευρώ αντικατοπτρίζει το αντίστοιχο άρθρο του προτεινόμενου κανονισμού εν προκειμένω ([44]), και εφιστά την προσοχή των συννομοθετών στην ανάγκη να παραμείνουν ευθυγραμμισμένες καθ' όλη τη διάρκεια της νομοθετικής διαδικασίας αυτές οι δύο διατάξεις.

([38]) Βλ. άρθρο 4 του προτεινόμενου κανονισμού.
([39]) Βλ. άρθρο 5 παράγραφος 1 στοιχείο α) του προτεινόμενου κανονισμού.
([40]) Βλ. άρθρο 5 παράγραφος 2 σημείο ii) του προτεινόμενου κανονισμού.
([41]) Βλ. άρθρο 9 παράγραφος 2 του προτεινόμενου κανονισμού.
([42]) Βλ. άρθρο 9 παράγραφος 5 του προτεινόμενου κανονισμού.
([43]) Βλ. άρθρο 15 του προτεινόμενου κανονισμού.
([44]) Βλ. άρθρο 12 του προτεινόμενου κανονισμού για το ψηφιακό ευρώ και άρθρο 15 του προτεινόμενου κανονισμού.

Στις περιπτώσεις που η ΕΚΤ συνιστά την τροποποίηση του προτεινόμενου κανονισμού, συγκεκριμένες προτάσεις διατύπωσης περιλαμβάνονται σε τεχνικό κείμενο εργασίας και συνοδεύονται από τη σχετική αιτιολογία. Το τεχνικό έγγραφο εργασίας διατίθεται στην αγγλική γλώσσα στο EUR-Lex.

Φρανκφούρτη, 13 Οκτωβρίου 2023.

Η Πρόεδρος της ΕΚΤ
Christine LAGARDE